

na troje: more se od prilike vzeti, da jih je gerške vere okoli 3 milijone, in to: en milijon v celi Serbii, en milijon v avstrijskih državah, en milijon pa v Bosni, Hercegovini, Zeti in Černigori; od ostalih dveh milijonov morebiti da bi se moglo vzeti, da jih je dvé tretjini turške vere, ena tretjina pa katoliške. Samo prvi trije milijoni se imenujejo Serbe, ostali pa nočejo tega imena prejeti, marveč uni turške vere mislijo, da so za zbilja Turki, in tako se tudi zovejo, akoravno jih od sto ne eden turški ne razume, uni pa vere katoliške sami sebe zovejo po mestih in deželah, kjer živijo, na pr. Slavonci, Bosanci, Dalmatinci, Dubrovčani itd., ali pa, kakor pisavci s starim ali Bog zná s čigavim imenom, Ilire ali Ilirce; uni pa prvi zovejo jih v Bački Bunjevce, v Sremu, v Slavonii in v Hervatski Šokce, okoli Dubrovnika pa in po Boci Latine. Kakor pa gerške vere Serbi zovejo katoličane Šokce, tako pa tudi ti in turške vere Serbi jih imenujejo Vlahe, celó v Dalmaciji okoli Spleta in Senja jih imenujejo Herhače. V pogovoru prijateljskem imenujejo katoličane Kriščane, ti pa une gerške vere Hriščane. Ako človek pomisli, na pr., da Madžarov je katoliške in kalvinske vere, pa se vsi zovejo Madžari; ali da je Nemcov katoliške, luteranske in kalvinske vere, pa se sopet vsi zovejo Nemci: mora se čuditi, kako da se saj Serbi katoliški nočejo imenovati Serbe.

Jaz bom gledal, da najdem uzroke: odkod izvira pri nas memo ostalih narodov v tej zadevi taka merzost, da narod tudi na svoje ime merzi.

Dubrovčani, pa tudi druge nekatere serbske občine, ki so same vladale se, so že od starine bale se serbskih kraljev iz Hercegovine, da bi si jih ne podvergli in jim slobode ne vzeli; zato so jim tudi velikokrat dačo plačevali, pa tudi brambe zoper njih pri drugih vladarjih iskali. Kdor se koga boji, on tudi na-nj merzi. Naš narod še misli, da se vsi boji le zavolj vere bojujejo; ali zgodovina nam dosti izgledov kaže, da so države enega naroda in vere bivale med sabo naj večje sovražnice (na pr. Sparta in Atene). Kadar se cerkve razdelé, je glavna skerb in delo: kdo bo s kim ostal. Serbi bivajo na sredi med Rimom in Carigradom. Glavni del naroda, kateri je bliže ali ima naročnej do Carigrada, ostane z Gerki; Primorci pa se oklenejo Rima. Gotovo se drugači tudi ni moglo zgoditi, kakor tako; ako pa še pomislimo, da so Primorci ne samo na jače in silneje brate svoje čez berda merzeli, ampak tudi da so kot Primorci in sosedje talijanski mogli imeti uzroka nositi se čez njih (zlasti Dubrovčani), in da ondaj ljudje opustivši nedavnej svojo staro vero, v kristijanski pa še niso bili tako uterjeni, kakor danes, more se reči, da so oni te dobe komaj dočakali, da so se popolnoma ločili od njih, in tako, da bi to kar je mogoče še več storili, so ne samo malo po malo sprejeli latinske slova, ampak tudi narodno imesojim pustili. Pri unih turške vere se še laglje najde uzrok. Arnauti so bili proti Serbom majhen narod, pa kot gorijanci so mogli biti vselej v večji slobodi in enakosti med sabo; k temu pa še niso imeli ne pismenk ne knjig v svojem jeziku; tudi se kristijanska vera med njimi ni nikoli uterdila; in tako je lahko bilo, da so njih poturčenci ostali brez vsega razločka od ostalih drugih svojih bratov, in da vsi gledajo več na svoj jezik in šege, kakor na vero, za katero še dan danes malo porajtajo.

V Bosni je moralo vse drugače biti, Serbi so s pomočjo knjig, popov in menihov, cerkvá in samostanov bili tudi ondaj mnogo pobožnejši od Arnautov, pa po vsi priliki imeli so tudi več gospóde, ktera se je dosti razlikovala od priprostega naroda. Iz zgodovine znamo, da se je v Bosni najprej poturčila gospóda, zmed ktere jih je veliko svoje stare pridevke obderžalo, na pr. Brankovići, Todorovići itd. Gospóda se je že poprej razlikovala od priprostega ljudstva, s katerim je v eno cerkev hodila in se iz ene čaše obhajala; naravno je, da je ta razlika še večja zdaj postala, ko je ona sprejela ne le vero za vsem drugačno od njegove, temuč tudi v drugem jeziku in z drugim pismom. Tako so

gospóda svoje dozdanje ime Serbi, ki je s kristijansko vero in njih poprejšnim življenjem verlo strinjeno bilo, ne samo zaverгли, ampak terpeti niso tudi mogli, da se njih raja ž njim diči, zatorej so jo nazvali Vlahe. Kakor so pa ti poturčenci poprej v kristijanski veri pobožni bili, tako isto ostanejo tudi v turški; tudi dan današnji ni morebiti v vsem Mohamedanstvu pobožnejih od Bosnjakov; to razodeva tudi njih nepokoršina sultan Mahmuta in njih merzost na njegove naredbe in spremene.

Tako so po moji misli katoliški in turški Serbi zgubili svoje narodno ime. Ali bilo to kakor mu je drago, zdaj se je ta merzost popustila. Vsi pametni ljudje zmed gerških in katoliških Serbov spoznavajo, da so en narod, in trudijo se, da bi merzost zbog vere ali popolnoma izkorenili ali saj zmanjšali, kar se le dá; samo je katoličanom še težko zvati se Serbe, — al malo po malo se bojo temu privadili; kajti, ako nočejo biti Serbi, nimajo nobenega narodnega imena. Ako rečejo eni, da so Slavonci, drugi da so Dalmatinci, tretji da so Dubrovčani: to so zgolj imena od mest in krajev, kjer prebivajo, pa nobenega narodnega imena ne prikazujejo. Ako velijo, da so Slaveni, to so tudi Rusi, Poljci, Čehi in ostali vsi slavenski narodi. Ako dejo, da so Hervati, jaz bi rekel, da to ime po pravici pripada najpoprej samo Čakavcom, kateri so ostanjki Porfirogenetovih Hervatov, in katerih se jezik malo loči od serbskega; po tem pa Hervatom v zagrobški, varažlinski in križaski okolicah, katerih domovina se je prozvala Hrovaško po Muhaškem boji leta 1526, in katerih jezik je prelaz iz kranjskega v serbski; ali ne vém kako bi se s tem imenom nazivati mogli uni katoličani, kateri živijo na pr. v Banatu, ali v Bački, ali v Sremu in Slavonii, ali v Bosni in Hercegovini, ali v Dubrovniku, in govorijo ravno tisti jezik kakor Serbi. Ako rekó, da so Iliri, — to je mertvo in tamno ime, ki danes nič ne pomeni, kajti zdaj vsi zgodovinoslovci dokazujejo, da stari Iliri niso bili Slovani, in tako bi se oni s tem imenom samo zato imenovali, ker živijo v kraji, ki se je zapadni Ilirik imenoval. Tako bi se tudi vsi ostali narodi, kateri v starem Iliriku živijo, kot Bugari, Arnauti, Cincari imenovati mogli. Jaz ne vém, kako se je pred sto in nekaj leti v avstrijske pisarnice to ime „Illyrier, illyrisch“ utepsti moglo, — al vidi se, da ono zadeva samo Serbe gerške vere, ki živijo na Madjarskem.

Od onih pa turške vere se ne more še pričakovati, da bi mislili na to srodstvo; al kakor hitro se bojo med njimi šole povzdignile, če tudi v turškem jeziku, bojo pred spoznali, da niso Turki, ampak Serbi. (Dalje sledi.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Dunaja. Zboru tukajšne kupčijske in obertniške zbornice 14. dan p. m. je gledé na nadloge, ktere leto za letom tarejo uboge Istrijane, gosp. minister kupčijstva na znanje dal, da je vlada nekega višjega uradnika v Istro poslala, naj preišče stan Istrijanov natanko in potem najsvetuje, kako bi se onim nadlogam dalo v okom priti. Pri tej priliki je bilo omenjeno, da marsikteri isterski pridelki bi se dali še zboljšati in potem bi se lože prodajali; ob enem pa se je dunajski zbornici podalo mnogoverstnega isterskega vina, olja in sardél z naročilom, naj to blago presodi, in ako najde, da je hvale vredno, naj skusi, da se razglasi po svetu in kupčija pospeši. Zbornica je izvolila poseben odbor za to preiskavo.

Iz Zagreba. Sopet Vam morem dopisati veselo novico, ktera se našega duševnega napredka tiče. Saboto večer se je našemu verlemu gosp. Freudenreich-u v korist pervikrat igrala igra pod naslovom „Graničari ili proštnjenje na Ilijevo“ (Graničari ali shod na sv. Ilija dan). Spisal si jo je on sam. Radostni rečemo, da je neizrečeno dopadla; posebno po prvem aktu in tudi konec igre je gromovito „Napred, Napred!“ živo kazalo, kako izverstno je gosp. Freudenreich življenje in običaje graničarske nam pred oči po-

stavil. Slava mu! Mnogo reči je jako globoko v serce nam seglo, da marsiktero oko se je v solzah topilo. Le dvoje bi gosp. pisatelju prijazno svetovali: eno je, naj bi krajsal priložaje, kateri serce človeško kažejo v silnem boji z dvomi, nadami in drugimi čutstvi, in naj čutenja ne prenapenja, — in drugo še potrebnije je, naj bi nikdar, kakor strele iz vedrega neba, smešni in šaljivi priložaji se mešali z žalostnimi. Taki berzni prestopki iz žalostink v smešnice mučijo serce gledavca višje kot se mu privilegajo. — Veselici pa moram, žalibog! dostaviti tudi žalostnico. Zagotoviti je sicer ne morem, al slišal sem jo od več strani in govorica gre v Zagrebu od ust do ust, da se bode glavnic (dnarji), ktero so domoljubi za ustanovljenje narodnega gledališča v napredek in razvitek narodne omike darovali, jim nazaj dala. Že je 71.000 fl. skupaj; se vé da to je še premalo za doveršenje cele naprave, — al vendar lep dnar je in za početek gotovo zadosten. Pravega domoljuba bi tudi merzilo, dar svoj nazaj vzeti. Je li to popolnoma gotovo, in kaj je tega krivo, ne vé. Bog daj, da ne bi se uresničilo!

K. Žavčanin.

Iz Siska na Svečnice dan. * Žitna kupčija pri nas še zmiraj miruje. Dolgo časa že ni bilo nobenega kupca iz Krajnskega; te dni se je vendar sopet eden oglasil in nekaj malega po nizki ceni nakupil, namreč blizo 2500 vagánov pšenice (po 85 funtov težke) po 4 fl. 15 kr., in tudi toliko koruze po 2 fl. 3 kr. Čeravno ni to velika kupčija, je vendar znamenje, da ljubljanski magazini so že zelo prazni in da v kratkem imamo več kupcev pričakovati, kar bo našo žitarijo sopet poživilo. Ako bo tudi pomorstvu kazalo se tudi tukaj z žitom oskerbeti, se smemo nadjati, da bo spomladi kupčije dosti. Zamolčati pa ne smemo, da bi treba bilo, da bi cena našega boljšega blaga se po dunajski in peštanski ceni znižala, sicer ne bo dosti kupca. Z vožnjo imamo pa še zmiraj nadlog po suhem in po vodi; ceste so od dveh dni sem zametene, da ni moč nikamor; voda pa, kakor se vreme obnaša, kmali hitro naraša kmali pada. Zavolj obilnega snega prihajajo vode zdaj večje. Danes je žitna cena pri nas tako-le: pšenica je po 3 fl. 50 kr. do 4 fl. 40 kr., napolica (soršica) po 2 fl. 45 kr. do 3 fl., rež pe 2 fl. 30 do 40 kr., korusa po 1 fl. 50 kr. do 2 fl. 3 kr., ječmen po 1 fl. 40 kr. do 2 fl., oves po 1 fl. 12 do 15 kr.

Iz Celja. Veseli me vsakokrat, ko utegnem častitim bravecom „Novic“ priobčiti kaj lepega ali prijetnega; danes tudi morem povedati nekaj prav imenitnega. V tem, ko naš presvitli Cesar potujejo po lepi Lombardii, ter Jih ondotni prebivavci slavijo pa blagoslovijo za mnogo pomilovanje; — v tem, ko bi človek mislil, da Njih Veličanstvo v Milanu gleda le na okinčane poslopja in Njim v čast napravljene svečanosti in da čuje le tisočglasno „Evviva“, ktero po vseh potih Mu nasproti doni; — v tem, pravim, spominja se dobrotljivi vladar tudi dalekih kronovin svojih, in kar se po njih godi; tudi bornih nesrečnikov ondi ne zabi ter jim olajšuje kar in kolikor more. To spričuje vesela novica, ktera je poslednje dni januarija došla v Celje. Preblagi Cesar so namreč pomilostili dva hudodelnika, ktera sta bila v tukajšni c. k. okrožni sodni obsojena na smert. Prizanesli so Cesar obema in smertno kazen premeniti blagovolili v ječo na nekoliko let.

J. Š.

Iz Ljubljane. V razjasnilo tiste novice, da se ima napraviti zúnaj Ljubljane blizo Sela nova sladkornica, smo prejeli od gosp. Peter Lülsdorfa sledeče verstice: „Veselilo me je unidan v „Novicah“ brati, da se v Ljubljani priprave delajo za novo sladkornico; al to, da je „neka družba“ kupila prostor med Ljubljanico in Selsko cesto, moram popraviti s tem, da le jez sem kupil omenjeno ledino, in da le jez sam sem lastnik tega prostora; zavolj naprave sladkornice pa se je več gospodov z menoj združilo. Drago mi bo, ako „Novice“ ta dostavek vzamejo v prihodnji list“.

Novičar iz raznih krajev.

Nova uredba avstrijske armade bode po najvišjem sklepu od 25. p. m. moč zadobila že 1. dan prihodnjega mesca. — Gospodje ministri, ki so se, kakor naši braveci vedó, že davnej v Milan k presv. Cesarju podali, niso tje šli le v povelicanje ondašnjih svečanost, temuč zavolj mnogih opravil, zavolj katerih so jih Cesar k sebi poklicali. Tudi ministra za bogočastje in nauk vsaki dan pričakujejo v Milan. Ako je gotovo, kar se pripoveduje, imamo kmali mnogo važnih reči pričakovati. Sliši se namreč, da se ima nek armada za toliko zmanjšati in toliko vojakov razpustiti, da se bojo prihranili vsi stroški za nenavadni stan armade, ki znašajo sedaj 102 mil. gold. na leto, in s tem se bo dnarna primanjka (deficit) od 132 milijonov zmanjšala le na 33 mil. Pa tudi stroški za navadni stan armade, kateri znašajo na leto 114 mil., se bojo nek po mnogih prihranilih v vseh razdelkih vojaškega oskerbnitva, zmanjšali za 10 milijonov. Govori se dalje, da begúni (dezertjerji) vsega cesarstva bojo pomilosčeni, kar se dosihmal v našem cesarstvu še nikoli ni zgodilo. Tudi se pripoveduje, da mnogočislani deželni poglavar Milaneški gosp. baron dr. Burger pride za ministra pravosodja (pravice) na Dunaj in da se bode sopet vpeljala očitna obravnava v civilnih kazenskih pravadah; sedanji gosp. minister pravosodja pa bo povzdignjen v predsednika najvišje sodnije. Vse to in še marsikaj drugega se pripoveduje, kar hoče Cesar doveršiti v blagi spomin svoje nazočnosti v Milanu. — Po najvišjem sklepu od 13. dec. l. l. ima tudi na Primorskem avstrijska vaga in mera edino veljavna biti. — Najvažniša novica na političnem polji je ta, da je uradni časnik „Moniteur“ očitno razglasil te dni, da francoska vlada iskreno želi, da se Moldava in Valahija zedinite v eno državo. Znano je bravecem našim, da od tega zedinjenja, ki ga hočete francoska in ruska (in menda tudi pruska) vlada, ki pa ga nočete avstrijska, angleška in turška, se je že veliko govorilo, in ker poslednji sultanov ferman ni nič spomnil od tega zedinjenja, se je smelo misliti, da so se vlade porazumile v tej zadevi, — kar sedaj kot strela iz jasnega neba udari glas „Moniteurjev“, da ta imenitna pravda ni še pri kraji. Sliši se, da se je avstrijski poslanec v Parizu baron Hübner berž potem podal k predsedniku francoskega ministerstva in ga prosil, naj mu pové, kaj da pomeni „Moniteurjev“ oklic, kateri žuga nov razpor vžgati. — Lord Palmerston kot prvi minister angleške vlade, je imel v državnem zboru, ki se je začel 3. dan t. m., že dosti odgovarjati in se dosti zagovarjati, ker posebno hudo ga je zavolj mnogih vladarstvenih reči napadel poslanec D'Israeli. Dozdej je srečno odbil vse pušice, ki so bile na-nj spušene; pa še več ga bo doletelo, kakor se kaže. — Sliši se, da vse, kar je Vergér v ječi spisal, je dala vlada sožgati. — Spet se govori od kralja Neapolitanskega, da se misli vladarstva odpovedati. — Rusovska vlada je spolnila kar je obljubila ptujim trgovcem, kateri ob rusovsko-turški vojski niso smeli svojega žita iz Odesse peljati in so zatega voljo veliko škodo terpeli; povernila jim je vso škodo s 600.000 sr. rublji, ktere so prejeli trgovci Rocca, Gopčević, Mandolfo in drugi. — Knez črnogorski Danilo se pripravlja prihodnji mesec na Dunaj. — V poslednji seji državnega zbora v Berlinu je neki poslanec prošnjo vložil, naj se napravijo povsod mertvašnice, v ktere se mora vsak merlič prenesti, in potem naj se zapali in sožge, ne pa pokoplje! — Nekdanjemu kurheškemu ministru Hassenpflugu, kateri, čeravno ga nobena živa duša ni mogla terpeti, se je vendar kot smola držal svoje službe, se sedaj taka godi, da ga v celi deželi nobeden noče za dobro plačilo v stanovanje vzeti. — Hudo zimo s silnim mrazom in snegom imajo tudi na Francozkem.

Pogovori vredništva. Gosp. Bl. V. na zg. P.: Vse bote dobili, le Pr. napevi še niso gotovi (poglejte poslednji „Oglasn.“).